

Klass: Gastropoda (snäckor), **Ordning:** Stylommatophora (landlungsnäckor), **Familj:** Clausiliidae (spolsnäckor), **Släkte:** *Bulgarica*, **Art:** *Bulgarica cana* - östspolsnäcka (Held, 1836) **Synonymer:** *Clausilia rugosa f. major* Lilljeborg, 1858, *Clausilia pumila forma 1* Westerlund, 1865, *Clausilia connectens* Westerlund, 1871

Kännetecken

Skalet är vänstervridet, långsträckt och tydligt brett spol- till klubbformigt. Det når en höjd av 14,5–18 mm och en bredd av 3,5–4 mm, och arten är därmed en av de största spolsnäckorna i den svenska faunan. Toppen är distinkt men rundat flack. Antalet vindlingar är 11–14. Skalet är bredast över de sista vindlingarna (12–14). Vindlingarna tilltar långsamt och relativt jämnt i höjd. Den sista vindlingen (kroppsvindlingen) upptar något mindre än 1/3 av den totala skalhöjden. Vindlingarna är jämnt och svagt välvda och fogen mellan vindlingarna är relativt grund. Skalet har mörkt till ljust brun färg (äldre skal blir ofta gråblekta). Skalytan är halvgenomskinlig och matt glänsande med radiärstriering förstärkt till markerade ribbor. En del av ribborna är ofta vita i sin yttre del. Ribborna ligger ganska glest, oftast 4–5 per mm på den näst sista vindlingen, dvs. något glesare än hos *Alinda biplicata*. Mellanrummen mellan ribborna motsvarar ungefär 2–2,5 ribbor. I mellanrummen kan en relativt tydlig spiralstriering ses (i 40 gångers förstoring) (jämför *Alinda biplicata*). Mynningspartiet är föga utstående. Mynningen är smalt päron- till droppformig. Dess parietalkant faller relativt långsamt av mot collumellarkanten. En väl markerad, omböjd mynningsläpp finns. Den är inte avbruten i parietalregionen och inte sammanväxt med skalväggen. Mynningsläppens färg är vit, sällan ljusbrun. Parietallamellen är starkt förskjutet i sidled i förhållande till spirallamellen. Interlamellära tänder-lameller mellan collumellar- och parietallamellen saknas. Columellarlamellen är ganska svag, starkt vinklad mot skalets längdsaxel och alltid ogrenad hela vägen till mynningskanten (jämför *Alinda biplicata*). Subcolumellarlamellen är låg men synlig framifrån i mynningen. Palatallamellen är måttligt välutvecklad, oftast uppdelad i en övre del omedelbart nedanför den övre mynningsbukten (sinulus) och en nedre lamellik bildning som fortsätter inåt – s.k. falsk palatallamell. Av de äkta palatallamellerna är endast den övre utvecklad. Basalrännan är tydligt utvecklad. Basalvalken är oftast tydlig. Navelspringan är ytterst smal.

Utbredning och status

I Sverige är östspolsnäcka känd från tre lokaler i Skåne, samtliga belägna längs Linderödsåsens NO-sluttningar (Östra Sönnarslöv: Åbjärravinen och Maltesholm och Västra Vram: Klintabäcken), samt två lokaler i Småland (Norra Solberga: Vittingsdalen och Huskvarnaberget: Strand). Samtliga lokaler utom Vittingsdalen är skyddade som naturreservat. Förekomsterna är geografiskt mycket begränsade. Arten uppvisar en central- och östeuropeisk utbredningsbild, med tyngdpunkten i västra Ryssland, Baltikum, Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern. Den når i sydost till Rumänien. I väster når arten Österrike, Alpernas lägre sluttningar i Bayern och nordligaste Schweiz. De västligaste utposterna finns i Baden-Württemberg. Arten är nästan helt knuten till bergsområden. I Norden förekommer den förutom i Sverige på tre lokaler i östra och södra Finland. Den insamlades även utanför Oslo 1885, men där är den numera sannolikt utdöd.

Ekologi

Östspolnsnäcka lever i Skåne i skuggiga ädellövskogar, främst bokskogar men även blandädellövskog med bok, avenbok, lind och skogslönn. I Småland, liksom i Öst- och Centraleuropa, förekommer den även i lundartad granskog med lövinslag (bl.a. sälg). Den föredrar fuktiga raviner eller branter med översilande vatten. Tillgång på lågor är gynnsamt. Skoglig kontinuitet, permanent god hydrologi samt kontinuitet i förnaskiktet är av mycket stor betydelse för arten. Den kryper på lodräta ytor som trädstammar och klippor där den betar alger och lavar. Man hittar ofta arten i nedbryningsskiktet under barken på fallna stammar. Det bör även påpekas att östspolnsnäcka måste betraktas som en klimatologiskt krävande (termofil) art. Under postglacial varmetid hade den en vidare utbredning, och de isolerade recenta förekomsterna har relikprägel.

Hot

Alla typer av skogliga ingrepp, liksom åtgärder som förändrar lokalernas hydrologi i negativ riktning utgör allvarliga hot. Även vid skogliga ingrepp i angränsande områden bör en skyddszon lämnas. I och med att samtliga lokaler är arealmässigt relativt begränsade och isolerade är arten speciellt sårbar. Täta hjortdjurs- och vildsvinspopulationer på de skånska lokalerna kan genom intensivt bete, tramp och bökande komma att skada hydrologin och kontinuiteten i markförnaskiktet, vilket är klart negativt för arten.

Åtgärder

Fyra av de fem kända lokalerna är idag skyddade som reservat. Det är önskvärt att den femte (Vittingsdalen), vilken också i övrigt har en exklusiv snäckfauna, också skyddas. Avverkning och ingrepp som förändrar hydrologin i anslutning till befintliga reservat bör undvikas. Sker sådan avverkning bör ordentliga randzoner lämnas. Det är önskvärt att övervaka hjortdjursstammen, och om nödvändigt reducera dess storlek, på de skånska lokalerna. Kunskaperna om artens status bör uppdateras genom nyinventeringar.

Övrigt

Efter att under en lång tid sammanblandats med den mycket snarlika *Alinda biplicata* (Montagu) återupptäcktes arten i Sverige av U. Gärdenfors i början av 1980-talet. I äldre svensk litteratur finns *B. cana* dock refererad till under följande namn: *Clausilia connectens* Westerlund, 1871, *Clausilia pumila* forma 1 Westerlund, 1865 och *Clausilia rugosa* f. *major* Lilljeborg, 1858.

Litteratur

- Fritz, Ö. & von Proschwitz, T. 2000. Östspolnsnäcka *Bulgarica cana* (Held) funnen på en ny lokal i Sverige samt något om artens utbredning och biologi. - Göteborgs Naturhistoriska Museum, Årstryck 2000: 41-51.
- Gärdenfors, U. 1983. Östspolnsnäckan *Bulgarica cana* (Held), en pånyttupptäckt svensk art, samt en kort översikt av Sveriges clausiliider. *Fauna och flora* 78 (3): 115-122.
- Gärdenfors, U. 1986. Småkryp och skogar i Maltesholm. - Gärds Härads Hembygdsförenings Årsbok 51: 69-74.
- Gärdenfors, U. 1994. Skånska snäckor i farozonen. - Skånes Natur Årsbok 81: 35-37.
- Kerney, M. P., Cameron, R. A. D. & Jungbluth, J. H. 1983. Die Landschnecken Nord- und Mitteleuropas. - 384 sid. Hamburg & Berlin (P. Parey).
- Koivunen, A., Malinen, P., Ormio, H., Terhivuo, J. & Valovirta, I. 2014. Suomen kotilot ja etanat. Opas maanilviäisten maailmaan. - 375 sid. Helsinki (Hyönteistavirke Tibiale Oy).
- Lohmander, H. 1950. Faunistiskt fältarbete 1949 (östra Skåne). - Göteborgs Musei Årstryck 1949 och 1950: 148-160. [Som *Laciniaria biplicata*].
- Nordsieck, H. 2007. Worldwide Door Snails (Clausiliidae), recent and fossil. - 214 sid. Hackenheim (Conchbooks).
- Sulikowska-Drozd, A. 2005. Distribution and habitat preferences of clausiliids (Gastropoda: Pulmonata: Clausiliidae) in the eastern part of the Polish Carpathians. - *Folia Malacologia* 13 (2): 49-94.

Författare

Ted von Proschwitz 2018.